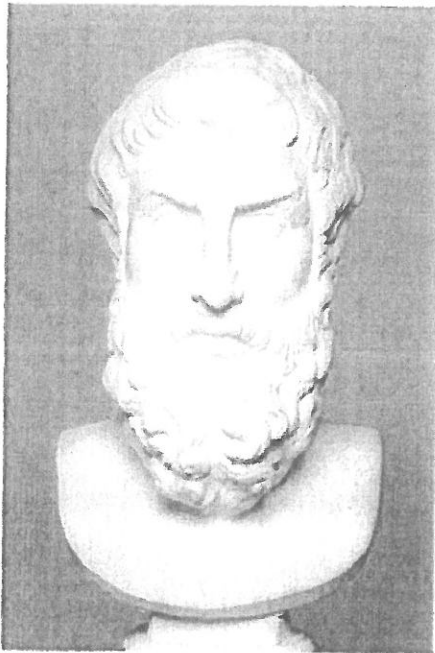

LUKRETS OM VERDENS NATUR, 4. bog vers 1058-1145: "ELSKOVSKVALER"

Titus Lucretius Carus eller blot Lukrets (ca. 95-55 fvt.) er forfatter til læredigtet *Om verdens natur* (*De rerum naturam*), der i det store og hele bygger på den græske filosof Epikur (341-271 fvt.) og hans filosofi epikuræismen.

Epikurs filosofi var materialistisk (ligesom Thales' og Heraklits, men modsat Parmenides og Platon). Ifølge Epikur består verden af et uendeligt tomrum og et uendeligt antal atomer (af *atomos* = græsk: 'udelelig'). Disse atomer falder lodret i det tomme rum. Men fra tid til anden kan det ske, at et atom afviger fra sin bane og ramler ind i et andet atom. Dermed kan verden opstå - helt tilfældigt! Epikur er altså også indeterminist!

De konstellationer, atomerne indgår i, kan opløses igen. Atomerne er altså bestandige, men deres sammensætninger er ikke.

Epikurs epistemologi ligger i forlængelse heraf. Vores erkendelse forklares nemlig også materialistisk. Alle ting afsondrer tynde hinder eller billeder, der består af fine atomer. Når et sådant billede rammer vores øje, "ser" vi genstanden. Billederne kan også trænge ind i vores drømme!

Menneskesjælen er også materiel. Den består af sjæleatomer, der har en anden finhed end almindelige atomer, men ikke desto mindre er fysiske. Når man dør, opløses sjælen igen i sine bestanddele. Der kan altså ikke være tale om noget efterliv i underverdenen eller andre steder, ej heller nogen straf efter døden. Ergo skal man ikke frygte døden: "Når vi er, er døden ikke tilstede, og når døden er, er vi ikke tilstede" (Epikur *apud* Laetius).

I Epikurs verdensopfattelse anerkendes gudernes eksistens formelt, men de spiller ingen rolle i menneskenes liv, og de har ikke skabt verden, der er opstået af sig selv. Vi behøver altså ikke frygte guderne. Faktisk så Epikur religion som en sygdom, man gjorde bedst ved at skille sig af med hurtigst muligt. Skæbnetro eller determinisme var han heller ikke tilhænger af. Guderne har jo ingen indflydelse på menneskenes liv. Derfor bør vi gøre os til herre over de ting, vi har indflydelse på – og ikke bekymre os om det andet.

Når der ikke er nogen straf at frygte, ej heller nogen guder, er der heller ikke nogen grund at holde sig fra at nyde livet i alle dets facetter – også *seksualiteten*. Epikuræismen er kendt at være hedonistisk (af græsk *hêdonê* = 'nydelse'). Man bør søge nydelsen frem for smerten og angsten. Ikke dermed sagt at man skal kaste sig uhæmmet ud i alverdens udskejelser og snavs! Det giver nemlig kun en kortvarig lykke efterfulgt af en langt værre smerte.

Det siger sig selv, at hverken platonikerne eller de kristne var begejstrede for Lukrets. Derimod var han populær blandt den unge generation af romerske digtere!

Elskovskvaler

- Venus* kalder vi denne magt som er ophav til elskov.
Alle husker vi første gang da hun i vort hjerte
1060 indgød en sødmefyldt dråbe – med iskolde kvaler til følge.
Thi er din elskovs genstand end fjern, kommer 'billeder' til dig,
og navnet klinger så sødt, det fortryller bestandig dit øre.
Da er det bedre at bortjage sådanne 'billeder' fra sig,
nægte sin elskov næring, vende sit sind imod andet,
1065 og slynge sin samlede livssaft ind i tilfældige kroppe –
hellere end at beholde den, gemt til den eneste ene,
hvorved man sikrer sig selv at man pines af elskovens kvaler.
Thi når en byld får næring, blir den jo ældre jo værre,
vanviddet vokser dag for dag og din kummer forværres,
1070 dersom du ikke fortrænger de gamle pinsler med nye,
hastigt søger en kur for de ny i hastigt beredskab,
eller kan omsætte hjertets begær til højere drifter.
- Venus' fryd kan vi nyde og dog vige udenom elskov;
det gir os netop goder som ingen skygge fordunkler.
1075 Den hvis hjerte er koldt vil føle en renere vellyst
end den forelskede kan. I selve besiddelses-nuet
vakler de elskendes følelser rundt som i ravende vanvid,
usikre om hvad de særlig skal nyde med øjne og hænder.
Hvad de har favnet, klemmer og trykker de voldsomt, så kroppen
1080 lider derved, hugger tænderne ind i de yndige læber,
maser dem med deres grådige kys, - fordi deres vellyst
ikke er ren; af en hemmelig brod blir de hidset til voldsfærd
rettet netop mod det der har vakt deres vanvid til live.
Men under elskovsakten tager *Venus* toppen af smerten,
1085 lokkende vellyst blandes deri og gør biddene blide.
Dette indgir dem håb om at elskovs flamme kan slukkes
just af den samme krop som vakte bålet til live.
Det gør *Naturen* dog modstand imod, så det modsatte hænder.
Ene i elskov gælder, at har man hvad hjertet begærer,
1090 da flammer hjerterne op i et grumt begær efter mere.
Mad og drikke fordøjes og optas i legemets indre,
de slår sig ned på de steder som de er bestemt til, og derfor
kan vort begær efter brød eller vand så stilles med lethed.
Men af et menneskes herlige ansigt, af kindernes rødme,
1095 kommer der kun nogle vage 'billeder' ind i vort legem,
og tit flår et ynkeligt håb dem itu, så de spredes for vinden.
Som når en tørstende drømmer, han søger noget at drikke,

- uden ad finde det vand der kan læske hans brændende indre,
så gir sig til at fable om vand, uden lindring for pinslen
1100 og vansmægter midt i den rivende strøm hans drømmesyn skabte,
- således narres de elskende, i deres favntag, af Elskov.
Elskerens krop blir slet ikke møt af den elskedes 'billed';
hånden er tom, når den ikke mer rører den elskedes lemmer,
skønt den i rastløs iver har famlet sig vej over kroppen.
1105 Når da til sidst deres kroppe blir ét for tilfulde at nyde
ungdommens blomstring, når legemet smager sin kommende lykke
og Elskov har ført dem så vidt at kvindens ager kan tilsås,
presser de grådigt legem mod legem, spyttet forenes
i deres mund, de ånder i takt, trykker læber mod tænder ...
1110 nytteløst! For af den elskedes krop kan de intet ta med sig,
ej heller trænge sig ind, så legem forsvinder i legem;
tit må man tro det er dette de strenger sig an for at opnå,
så begærligt klæber de sammen i elskovsforening,
til vellysten ganske har røvet lemmernes kraft, så de slappes.
1115 Når det begær der var samlet i kroppen omsider er udløst,
indtræder der for en tid en slags ophold i lidenskabsbranden;
så vender galskab tilbage, den gamle rasen fornyes,
da de umuligt selv kan forstå hvad det er de begærer,
eller kan finde en kur der kan bringe det onde til ophør.
1120 Vidløse tæres de hen af et sår de sletikke kender.

- Tænk også på at de tappes for kraft og går til af bekymring,
og at en andens luner behersker dem livet igennem.
Formuen smuldrer imens, blir til pragtfuldt broderede tæpper,
arbejdet passer de slet, deres rygte blir værre og værre.
1125 Duftende rober, og skinnende sko til den elskedes fødder,
det er da klart, og pragtfuldt lysende grønne smaragder
kantet med guld. »Den søgrønne morgendragt slides så hurtigt«
- den er bestandig i brug og inddrikker elskovens safter.
Hele fædreneerven går op i parykker og hårbånd
1130 eller forvandles til kåber af Østerlands prægtige stoffer.
Udsøgt service og mad, og fester hvor terningen ruller,
tømte bægre, salver, pandebånd, blomsterguirlander ...
Nytteløst, da der altid fra selve nydelsens udspring
opstiger noget som bittert nager dem, selv iblandt blomster,
1135 enten hvis sjælen, betynget af brøde, bestandig må græmmes
over et ørkesløst liv og grue for vellystens sumpe,
eller fordi et ord hun har sagt lar sig tyde forskelligt,
så det slog rod i hans hjerte, hvor attrås ild gav det næring

1140 - eller han mener hun ser sig for frit omkring, og at øjet
faldt på en anden; i ansigtet finder han spor efter latter.

Ja, selv i varige, heldige elskovsforbindelser findes
sådanne onder; i et uheldigt, bedrøveligt forhold
træder de frem så klart at selv en blindbuk ser dem,
1145 så mange er de. Nej, bedre på forhånd at holde sig vågen,
som jeg har lært dig, og ta sig i agt for at la sig forføre.
[...]